

درصدها دربارهٔ سرقت علمی چه می‌گویند؟ تفسیر نتایج مشابه‌یابی سامانه‌ها

امیرحسین رجب‌زاده عصارها - ۱۸ اسفند ۹۹

مباحث

- سازوکار مشابه یاب‌ها
- درصد مشابهت قابل قبول
- مشابهت در کدام قسمت اثر علمی؟
- استناد، نقل قول و استفاده لفظ به لفظ؛ رعایت اصول
- استناد به خود (یا گروه خود)
- رشته‌های مختلف
- تأثیر زبان، جهان‌بینی و فلسفه
- دانشگاه، مجله و مؤسسه پژوهشی

هدف

• حرف اصلی این مبحث چیست؟

قرار است در این کارگاه توضیح داده شود که اگر یک گزارش مشابهت از یک مشابهت یاب به دست ما برسد، باید به چه مواردی دقت کنیم که بهتر تشخیص بدهیم که سرقت علمی اتفاق افتاده یا خیر

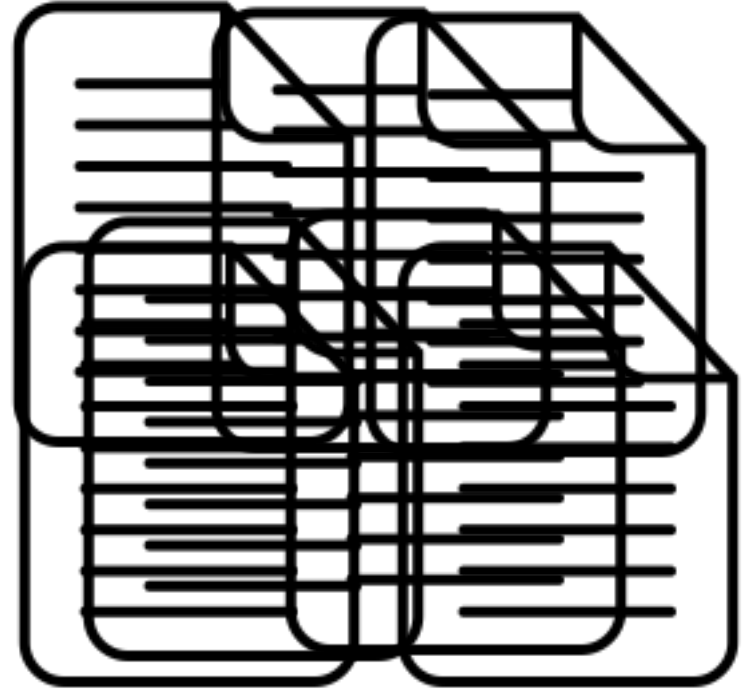
اسلاید صفر (پیش فرض)

- تعریف سرقت علمی (کژرفتاری علمی):
استفاده از آثار (works) دیگران بدون رعایت اصول علمی، اخلاقی یا حقوقی

- طیف کژرفتاری علمی:

سازوکار مشابهت‌یاب‌ها

تطبیق متن ارسالی با متون موجود در یک پایگاه داده

سازوکار مشابهت‌یاب‌ها

ترن‌ایت‌این / سمیم نور / همانندجو / وایپر و ...

- رشته‌های به هم پیوسته کلمات
- حذف حروف اضافه
- استفاده از حروف اضافه
- استفاده از اصطلاحنامه‌ها
- ترفندهایی برای تشخیص دقیق‌تر

مشابهت = سرقت علمی؟

سازوکار مشابهت‌یاب‌ها

- درصدها و عددها
 - پایان‌نامه \leq ۲۰۰ هزار کلمه
 - مقاله \leq ۸ هزار کلمه
 - پاراگراف \leq ۲۰۰ کلمه
- تسهیلات مشابه‌یاب‌ها
 - تمییز چکیده / منابع
 - حذف داخل گیومه‌ها
 - حذف آیات و اشعار
 - و ...
- اگر مشابهت صفر باشد = حتماً سرقت علمی ندارد؟

درصد مشابهت قابل قبول

• به نظر شما چند درصد مشابهت قابل قبول است؟

– تشخیص شخصی و تجربی

– دستورالعمل اداری و سازمانی

– راهنمایی متخصصان

– دستنامه‌های انجمن‌های مربوط

• اگر متنی، مشابهت ندارد، مسیرهای ویژه دیگر برای

بررسی طی می‌شود (مثل نظر دقیق متخصص موضوعی

=> مثلاً ترجمه‌ها) اما اگر مشابهت دارد، بررسی‌های

مختص مشابهت شروع می‌شود.

مشابَهت در کدام قسمت اثر علمی

- چکیده (مثال: مقالات یک مؤلف یا یک گروه مؤلفان)
- مقدمه
- مبانی نظری و مباحث ابتدایی
- پیشینه (بک گراند) پژوهش (مثال: پایان نامه های داخلی)
- روش پژوهش (رایج ترین بخش مشابَهت)
- داده ها و پاسخ به پرسش ها (شک برانگیزترین مشابَهت ها)
- بحث و نتیجه گیری (بیشترین میزان نیاز به «نوشتن به زبان خود»)
- منابع و مآخذ (برای پی گیری موضوعی، بررسی جزئی تر)

مشابہت در کدام قسمت اثر علمی

- درک عمیق موضوع => نوشتن به زبان خود
- مهارت نگارش => نوشتن به زبان خود
- آموزش پیشگیری از سرقت علمی => نوشتن به زبان خود
- تسلط به گستره موضوع => نوشتن به زبان خود
- یکدستی و یکپارچگی زبان متن => نوشتن به زبان خود

(داوری ناشناخته < درک مهارت نویسندہ < تطبیق اثر با رزومه نویسندہ < تشخیص انواع بد رفتاری های نویسندگی < نویسندہ نامرئی، نویسندہ اهدایی، نویسندہ خانوادگی و...)

مشابہت در کدام قسمت اثر علمی

• نوع مدرک:

- مروری

- تطبیقی

- نامه

- سرمقاله

- یادداشت

- ترجمه!

- پژوهش آزمایشگاهی

- و ...

مشابہت در کدام قسمت اثر علمی

- مثال ۱: تحلیل مفهوم X از دیدگاه افلاطون
- مثال ۲: بررسی تطبیقی قانون اساسی کشور γ با کشور z
- مثال ۳: بررسی پدیدارشناسانه پدیده x'
- مثال ۴: بررسی تأثیر وقوع پدیده γ' بر z'
- مثال ۵: معرفی پدیده یا مفهوم (جدید)

شاه‌کلید درک میزان نزدیکی یک مشابهت به سرقت علمی

پژوهش و نوشته علمی به دنبال شناساندن **حقیقت** است.
مهم‌ترین موضوع در یک نوشته علمی، **صداقت** است.
صداقت، در شرایط وجود **شفافیت** ثابت می‌شود.
برای وجود شفافیت، هیچ‌گونه **پنهان‌کاری** پذیرفته نیست.
شفافیت حکم می‌کند نیت نویسنده، فرایند پژوهش، ابزارها،
روش‌ها و سایر ارکان پژوهش کاملاً صادقانه بیان شوند.
هرگونه اقدام در مخدوش ساختن شفافیت <=

فریبکاری

استناد، نقل قول و استفاده لفظ به لفظ

سخن نویسندگان از سخن دیگران قابل تمییز باشد.

- در نظر گرفتن نوع و روش استناد در مشابه‌یابی
- تعداد کلمات مجاز لفظ به لفظ بدون گیومه
- استفاده از گیومه، کوتیشن مارک و علامت نقل قول
- تورفتگی، نقل قول لفظ به لفظ بیش از ۳۰؟ کلمه.
- نگارش به زبان انگلیسی => رعایت قاعده بازی

استناد به خود (یا گروه خود) و انتشار دوباره

- استفاده از اثر قبلی خود = استناد به خود = سرقت علمی؟
 - استفاده از اثر قبلی گروه خود = استناد به گروه خود = سرقت علمی؟
 - استفاده لفظ به لفظ از کلمات در استناد به خود
 - تخصص بسیار ریز و حوزه موضوعی = استفاده مکرر از واژه‌های قبلی آثار خود
- مثال: انتشار بخش‌های مختلف یک آزمایش در حوزه شیمی
- انتشار در همایش = انتشار در مجله؟ (تشابه ۸۰ درصدی!!!)
 - انتشار یک اثر به زبان دیگر

استناد به خود (یا گروه خود) و انتشار دوباره

پژوهش ژانگ و همکارانش:

- نشریات در صورت مواجهه با استناد به خود به صورت نادرست حتی در قسمت روش: رد / درخواست اصلاح / قبول
- باز انتشار یک مقاله همایشی در یک مجله (با درصدی تغییر)

رشته‌های علمی مختلف

- علوم انسانی اجتماعی (سختگیری بیشتر، توجه بیشتر به استفاده از کلمات)
- علوم زیستی
- علوم پایه
- علوم کاربردی (مهندسی)

درباره خط‌کشی‌های دقیق حدود و ثغور استفاده از کلمات و عبارات و درج استناد و موضوع کلی سرقت علمی، در حوزه‌های مختلف توافق نظری دیده نمی‌شود. در رشته‌های هم‌مرز تفاوت وجود دارد. حتی در دیدگاه‌های دانشمندان یک حوزه مشترک تفاوت وجود دارد. قراردادهای جامع می‌تواند راهگشا باشد.

تاثیر زبان، جهان‌بینی و فلسفه

- معیارهای سرقت علمی با زبان تغییر می‌کند؟
- فرهنگ‌ها بر وقوع سرقت علمی تاثیرگذارند؟
(نویسندگان به زبان دوم)
- نیت فریبکاری نداشته باشیم، باز هم سرقت کرده‌ایم؟
- آیا ما دانسته سرقت علمی کرده‌ایم؟

دانشگاه، مجله و مؤسسه پژوهشی

- مؤثرترین نقش آفرینان در بهره‌گیری و تفسیر نتایج مشابه‌یابی
- تعیین خط مشی داخلی منطبق با معیارهای بین‌المللی
- برای تفسیر شمار زیادی از مشابهت‌ها، تخصص موضوعی نیاز است.
- آموزش فنی و وجود دستورالعمل‌ها پیش از مواجهه با موارد سرقت علمی ضروری است.

دانشگاه، مجله و مؤسسه پژوهشی

- اگرچه پیچیدگی‌های اخلاقی در این حوزه وجود دارد، اما در بسیاری از می‌توان اشتراک نظر پیدا کرد.
- استفاده از مشابه‌یاب قطعاً می‌تواند مؤثر باشد.
- علاوه بر سازمان‌ها و مجلات، خود نویسندگان باید به موضوع سرقت علمی آگاه و حساس باشند (فرهنگ‌سازی، آموزش، حساس‌سازی).
- تصمیم‌گیران کلان آموزشی و پژوهشی باید و باید به موضوع سرقت علمی، اهداف بلندمدت و عالی‌آموزش و پژوهش را بیشتر در نظر بگیرند.

دانشگاه، مجله و مؤسسه پژوهشی

• برای این ارائه، غیر از تجربیات و دانسته‌های خودم، از منبع زیر استفاده کرده‌ام و برای مطالعه بیشتر توصیه می‌کنم:

Zhang, Y. H. Helen. (2016). *Against Plagiarism: A Guide for Editors and Authors*. Springer International Publishing.

<https://doi.org/10.1007/978-3-319-24160-9>

روزی می‌رسد که انسان‌ها آسان آسان آسان به هم
اعتماد کنند و هرگز از این اعتماد، پشیمان نشوند.

با سپاس

arasarha@gmail.com

amirassarha@gmail.com